

RAPORT

PRIVIND MONITORIZAREA RESPECTĂRII DREPTURILOR
PERSOANELOR STRĂINE REFUGIATE PE TERITORIUL
REPUBLICII MOLDOVA ÎN CONTEXTUL CONFLICTULUI ARMAT
DIN UCRAINA PENTRU PERIOADA IANUARIE - IUNIE 2023

Aprob _____
Ceslav PANICO
Avocatul Poporului (Ombudsmanul)

Chișinău, iulie 2023

Prezentul Raport a fost elaborat de către Oficiul Avocatului Poporului (OAP) cu implicarea membrilor și membrilor Consiliului Consultativ de prevenire a încălcării drepturilor persoanelor refugiate, în contextul conflictului armat din Ucraina, creat pe lângă Oficiul Avocatului Poporului în luna martie 2022.

Autori:

Ion Graur - expert independent;

Carolina Cazaciuc - Șefă adjunctă a Direcției Gestionarea și Investigarea Cererilor/manager de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului, coordonator al Consiliului Consultativ;

Victor Morari - Consultant principal al Direcției Monitorizare și Raportare/asistent de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului, membru al Consiliului Consultativ.

Au contribuit:

Andrei Lutenco - Centrul de Politici și Reforme (CPR Moldova), membru al Consiliului Consultativ

Vitalie Meșter - Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), membru al Consiliului Consultativ

Gheorghe Bosîi - Centrul pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități (CDPD), membru al Consiliului Consultativ

Lilia Nenescu - Moldova pentru Pace (MPP), membră a Consiliului Consultativ

Daniela Josanu - Centrul de Drept al Femeilor (CDF), membră a Consiliului Consultativ

Carolina Bagrin - Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), membră a Consiliului Consultativ

Iuliana Cozma - Institutul de Reforme Penale (IRP), membră a Consiliului Consultativ

Gheorghina Drumea - Coaliția pentru Incluziune și Nediscriminare (CIN), membră a Consiliului Consultativ

Raportul este publicat cu sprijinul UNHCR. Opiniile exprimate în această publicație aparțin autorilor și nu reflectă neapărat politica oficială a instituției finanțatoare.

Persoană de contact:

Carolina Cazaciuc,

Șefă-adjunctă a Direcției Gestionarea și Investigarea Cererilor/manageră de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Email: carolina.cazaciuc@ombudsman.md

Victor Morari,

Consultant principal al Direcției Monitorizare și Raportare/asistent de proiect în cadrul Oficiului Avocatului Poporului

Email: victor.morari@ombudsman.md

CUPRINS

INTRODUCERE	4
METODOLOGIA	5
STRUCTURA RAPORTULUI	6
1. PROCEDURA DE SOLICITARE A AZILULUI	8
1.1. DECIZIA PRIVIND ACCEPTAREA SAU RESPINGERA CERERII DE AZIL.....	10
1.2. INTERVIEWAREA SOLICITANȚILOR DE AZIL	12
1.3. RENUNȚAREA EXPRESĂ ȘI RENUNȚAREA IMPLICITĂ LA CEREREA DE AZIL	13
1.4. PROCEDURA RAPIDĂ.....	14
1.5. REMEDII EFECTIVE.....	15
2. ASIGURAREA PRINCIPIULUI NERETURNĂRII.....	18
3. STRĂINUL CARE PREZINTĂ O AMENINȚARE PENTRU ORDINEA PUBLICĂ ȘI SECURITATEA STATULUI....	20
4. CUSTODIA PUBLICA A STRĂINILOR ȘI CAZAREA SOLICITANȚILOR DE AZIL.....	22
4.1. DETENȚIA ARBITRARĂ.....	22
4.2. „CONTROLUL AUTOMAT”	23
4.3. ALTERNATIVELE CUSTODIEI PUBLICE.....	25
5. PROTECȚIA TEMPORARĂ.....	26
5.1. ACCESUL LA PROTECȚIE TEMPORARĂ.....	28
5.2. CAZAREA BENEFICIARILOR DE PROTECȚIE TEMPORARĂ.....	32
5.3. ASISTENȚA MEDICALĂ	36
5.4. EDUCAȚIE.....	38
RECOMANDĂRI	40

INTRODUCERE

Asigurarea respectării drepturilor străinilor, solicitanților de azil sau a beneficiarilor de protecție temporară sau de protecție internațională este inerentă unui stat de drept. Solicitanții de azil se află adesea în situații extreme, fiind nevoiți să părăsească țările de origine din cauza conflictelor armate, a violenței sau a persecuției.

Pe lângă dificultățile pe care le întâmpină în căutarea unui loc sigur, aceste persoane se confruntă și cu dificultăți în accesarea serviciilor de bază, precum educația, îngrijirea medicală și de angajare în câmpul muncii. Statului-gazdă îi revine obligația de a asigura accesul la garanții legale și procedurale pentru toți beneficiarii de protecție temporară, solicitanții de azil și beneficiarii de protecție internațională, în contextul obligațiilor internaționale asumate de către țara-gazdă. Aceasta înseamnă că, fiecare persoană are dreptul la o procedură echitabilă și transparentă în evaluarea statutului său și la posibilitatea de a solicita remediere în cazul încălcării drepturilor sale.

De asemenea, este important ca orice restricție asupra drepturilor străinilor să fie necesară și proporțională. Statul-gazdă trebuie să asigure că orice restricție impusă este justificată în temeiul legii și în conformitate cu principiile dreptului internațional. Aceasta presupune că restricțiile nu trebuie să fie excesive și să nu afecteze exercitarea efectivă a drepturilor fundamentale ale beneficiarilor de protecție.

Evaluarea nivelului de concordanță a legislației naționale cu standardele internaționale permite identificarea eventualelor lacune sau a inconsecvențelor, și permite îmbunătățirea protecției și asistenței acordate beneficiarilor de protecție temporară, solicitanților de azil și beneficiarilor de protecție internațională. Prin analiza cadrului legal, se urmărește identificarea posibilelor deficiențe și formularea de recomandări pentru a aduce legislația națională în conformitate cu standardele internaționale și regionale relevante.

În legătură cu situația excepțională generată de războiul din Ucraina, începând cu februarie 2022, monitorizarea

respectării drepturilor persoanelor refugiate care tranzitează sau au ca destinație teritoriul Republicii Moldova a devenit o direcție prioritară a activității OAP. Întru eficientizarea procesului de monitorizare, Ombudsmanul a creat temporar Consiliul Consultativ pentru prevenirea încălcării drepturilor persoanelor refugiate în contextul conflictului armat din Ucraina.¹

Pe parcursul anului 2022 Oficiul Avocatului Poporului și membrii Consiliului Consultativ au realizat 121 de vizite de monitorizare și de documentare în cadrul Centrelor de plasament temporar pentru persoanele refugiate, Centrului de plasament temporar al străinilor, la punctele de trecere ale frontierei de stat (PTF), precum și la punctul de trecere - Aeroportul Internațional Chișinău. În consecință, procesul de monitorizare pentru anul 2022 s-a finalizat cu elaborarea a 3 rapoarte tematice și 1 raport sinteză privind situația persoanelor refugiate.²

În total, au fost înaintate 46 de recomandări către autoritățile publice responsabile de asigurarea drepturilor persoanelor străine refugiate din Ucraina, care au fost puse în discuții în cadrul mai multor ședințe cu reprezentanții Cancelariei de stat, ministerelor de resort, Centrului Unic de Gestionare a Crizei și altor instituții responsabile de gestionare afluxului de persoane refugiate în Moldova, precum și, în cadrul Forumului Drepturilor Omului și Egalității 2022 din 6 -7 decembrie 2022³.

Astfel, din numărul total de recomandări înaintate factorilor de decizie în anul 2022: 5 recomandări (11%) au fost implementate, 33 recomandări (72%) - parțial implementate/ în proces de implementare, 4 recomandări (8%) - neimplementate, iar 4 recomandări (9%) - nu mai sunt relevante sau nu au fost raportate datele despre implementarea acestora.

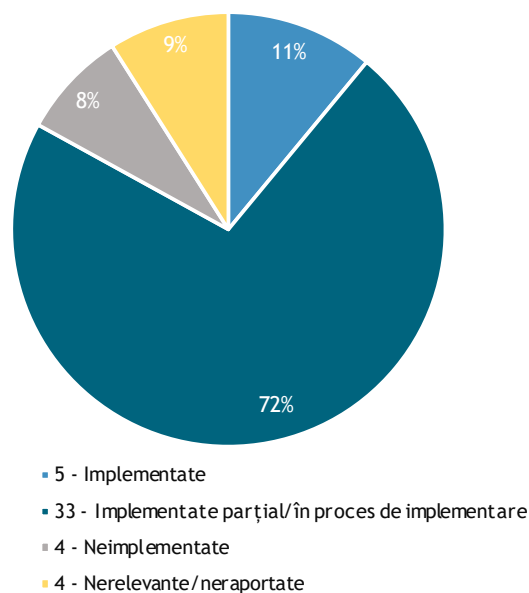

Figura 1: Nivelul de implementarea a recomandărilor

¹ Instituționalizat prin ordinul AP nr.01-1/56 din 01.11.2022;

² <http://ombudsman.md/alaturi-de-ucraina/initiativele-oficiului-avocatului-poporului/raport-privind-monitorizarea-respectarii-drepturilor-strainilor-din-ucraina/>;

³ <http://ombudsman.md/news/a-doua-zi-a-forumului-drepturilor-omului-integrarea-abordarii-bazate-pe-drepturile-omului-si-egalitatii-in-agenda-de-aderare-a-republicii-moldova-la-ue/>

METODOLOGIA

Analiza cadrului legal și documentarea cauzisticii pertinente, datele colectate în teren, interacțiunea cu beneficiarii (femei, bărbați, copii) de protecție în cadrul vizitelor de monitorizare, precum și cu factorii de decizie de nivel local și central sunt componentele ce au stat la baza metodologiei de monitorizare. În special, au fost desfășurate 27 vizite realizate în teren, 3 ateliere de lucru regionale⁴ organizate cu reprezentanții APL-ilor direct implicați în gestionarea crizei umanitare pentru persoanele refugiate, din raioanele Dondușeni, Cimișlia și Călărași, Drochia, Dondușeni, Florești, Rîșcani, Glodeni, Bălți, Edineț, Cimișlia, Cahul, Comrat, Basarabeasca, Ștefan Vodă, Anenii Noi, Căușeni, Criuleni, Orhei, Ialoveni, Strășeni, Ungheni, Călărași, Nisporeni și Telenești, participarea în cadrul Grupurilor de Protecție și de Consultanță în cadrul UNHCR, în calitate de co-lead ale acestora, au consolidat percepția impedimentelor și a problemelor cu care se confruntă persoanele refugiate, cât și autoritățile de resort în gestionarea crizei umanitare. În același timp, activitățile desfășurate au creat oportunități de intervenție în vederea asigurării mecanismelor de protecție și prevenirii încălcărilor drepturilor persoanelor refugiate.

⁴ <http://ombudsman.md/news/impedimentele-in-gestionarea-situatiei-persoanelor-refugiate-au-fost-discutate-astazi-la-nivel-local-cu-reprezentantii-autoritatilor-publice-locale/>; <http://ombudsman.md/news/provocarile-in-gestionarea-situatiei-persoanelor-refugiate-au-fost-discutate-astazi-la-nivel-local-cu-reprezentantii-autoritatilor-publice-locale/>; <http://ombudsman.md/news/dificultatile-in-gestionarea-situatiei-refugiatilor-in-regiunea-de-centru-a-republicii-moldova-dialog-crucial-cu-reprezentantii-autoritatilor-publice-locale/>;

STRUCTURA RAPORTULUI

Prezentul Raport conține observații, constatări și 13 recomandări adresate Guvernului și autorităților de resort implicate în gestionarea crizei umanitare. Raportul este structurat în 5 capitole care se referă la procedura de solicitare a azilului; la asigurarea principiului nereturnării; la străinii care amenință ordinea publică și securitatea statului; la custodia publică a străinilor și cazarea solicitanților de azil. Un capitol aparte este dedicat protecției temporare, care este un know-how pentru Republica Moldova, în contextul punerii în aplicare a acesteia. Fiecare componentă a Raportului reflectă punctele slabe ale cadrului legal național care necesită a fi fortificate și raliat la standardele internaționale.

1. PROCEDURA DE SOLICITARE A AZILULUI

Procedura de solicitare a azilului în Republica Moldova se aliniază în mare măsură standardelor internaționale din domeniul dreptului internațional umanitar. Principiul fundamental este că orice persoană aflată pe teritoriul Republicii Moldova și care prezintă motive întemeiate de a crede că este persecutată în țara sa de origine, sau că se teme de persecuție, are dreptul de a solicita azil și protecție temporară.

În literatura de specialitate cât și în practica Curții Europene a Drepturilor Omului a prins contur noțiunea de „*pushback*” care presupune „diverse măsuri luate de state, care conduc la returnarea sumară a migranților, inclusiv a solicitanților de azil, fără a avea acces la protecție internațională sau proceduri de azil sau fără a beneficia de o evaluare individuală a nevoilor lor de protecție, ceea ce poate duce la încălcarea principiului nereturnării”. Returnările forțate pot încălca și alte drepturi fundamentale, precum dreptul la viață, interzicerea torturii și tratamentelor inumane sau degradante, dreptul la proprietate și respectarea vieții private și de familie.⁵

Prin depunerea unei solicitări de protecție internațională, în orice mod și către orice autoritate, persoana își exprimă voința de a obține această formă de protecție. Mai mult ca atât, orice persoană care și-a exprimat doar intenția de a depune o cerere de azil este considerată un solicitant, cu toate drepturile și obligațiile asociate acestui statut. Sarcina reprezentanților autorității de „prim contact”, în cazul nostru - al Poliției de frontieră, este de a identifica persoanele care ar putea dori să solicite protecție internațională, să le furnizeze informațiile necesare, să le asiste în procesul de completare a cererii de azil și să le refere către autoritatea competentă. Poliția de frontieră **nu are dreptul** să refuze accesul unui străin la procedura de azil. Poliția de frontieră **nu are nici atribuția** de a evalua dacă străinul are necesități legate de protecție și dacă poate sau nu să beneficieze de protecție internațională.

Statul trebuie să asigure accesul egal al fiecărei persoane la procedurile de solicitare a protecției temporare și azilului, fără nicio discriminare sau restricție inadecvată.

⁵ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/738191/EPRS_BRI\(2022\)738191_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2022/738191/EPRS_BRI(2022)738191_EN.pdf);

Însă, practicile reprezentanților poliției de frontieră observate în cadrul monitorizărilor sunt unele ce contravin acestor cerințe.

O referire rapidă și eficientă către autoritățile competente este crucială pentru a garanta în practică dreptul la azil. De fapt și de drept, din momentul în care străinul și-a expus verbal sau în scris voința de a solicita o formă de protecție, el obține *de jure* statutul de solicitant de azil cu toate drepturile și garanțiile prevăzute de Lege. Iar completarea cererii de azil și procesul verbal nu fac decât să confirme acest statut, **fără a condiționa** existența acestuia propriu-zisă.

O altă problemă legată de fenomenul „pushback” este expulzarea colectivă care este interzisă prin art.4 a Convenției. Curtea a constatat încălcarea art.4 al Protocolului nr. 4, printre altele, atunci când procedura de expulzare nu oferea suficiente garanții, demonstrând că circumstanțele personale ale fiecărei persoane au fost cu adevărat și individual luate în considerare (Conka împotriva Belgiei), atunci când solicitanților le-a fost efectiv împiedicat să solicite azil sau să aibă acces la orice altă procedură națională care îndeplinește cerințele unei remedii eficiente (Sharifi și alții împotriva Italiei și Greciei).

În procesul de monitorizare au fost identificate cazuri în care persoanelor străine le-a fost îngădit accesul la procedura de azil în Republica Moldova. La momentul scrierii prezentului raport, îngădirea la procedura de azil reprezintă obiect de examinare a Avocatului Poporului.

Unul din cazuri, cu impact pozitiv, se referă la o persoană străină de sex feminin care la intrarea în țară, împreună cu soțul și copilul minor, prin Punctul de Trecere a Frontierei „Aeroportul Internațional Chișinău”, a solicitat azil în Republica Moldova, autoritățile au ignorat cererea, aceasta fiind reținută la AIC și plasată în izolatorul de detenție, pe motiv că s-ar fi aflat în căutare internațională. Ulterior a fost transferată într-una din instituțiile penitenciare. În toată această perioadă, încercările de solicitare a azilului au eșuat, iar avocatul din oficiu al acesteia, potrivit soțului, nu ar fi depus efort în vederea asigurării procedurilor de azil. Urmare intervenției Avocatului Poporului, cererea de azil a persoanei a fost preluată.

Contextual, un șir de apeluri și mesaje telefonice au fost recepționate Oficiul Avocatului Poporului în perioada ianuarie - iunie 2023 din partea persoanelor străine care invocau ignorarea intenționată de către reprezentanții poliției de frontieră a solicitărilor de azil depuse la PTF Aeroportul Internațional Chișinău, inclusiv în formă scrisă. Astfel, Inspectoratul General pentru Migrație nu era informat imediat despre necesitatea preluării străinilor. Totodată, majoritatea sesizărilor prin intermediul telefonului de serviciu al OAP, au evidențiat faptul unor comportamente lipsite de etică profesională și manifestări xenofobe ale unor angajați din cadrul PTF AIC față de persoanele străine.

În acest sens, este important să fie efectuate eforturi substanțiale pentru fortificarea accesului la procedurile de azil prin următoarele măsuri:

Asigurarea accesului la informații despre posibilitatea solicitării unui statut de protecție, inclusiv prin plasarea panourilor informative în zona punctului de frontieră la intrare în țară. Panoul informativ urmează a fi plasat și în zona sterilă din cadrul Aeroportului Internațional Chișinău. Informația trebuie să fie plasată, inclusiv în limbi de circulație internațională, în limbaj accesibil, completată cu indicarea numerelor de contact pentru accesarea asistenței juridice garantată de stat;

Revizuirea *Instrucțiunii cu privire la procedura de primire a cererilor de azil la frontiera de stat* aprobată prin ordinul MAI nr.782 din 29.12.2016, în vederea asigurării garanțiilor suplimentare și accesului imediat la procedura de azil. O garanție în acest sens ar trebui să fie acordată persoanelor care ajung în zona sterilă din cadrul Aeroportului Internațional Chișinău, cu o ulterioară referire a acestora Inspectoratului General pentru Migrație.

1.1. DECIZIA PRIVIND ACCEPTAREA SAU RESPINGERA CERERII DE AZIL

Emiterea unei decizii în formă scrisă este esențială și imperativă procedurii de soluționare a unei cereri de azil.

Fiecare cerere de azil este examinată individual și în mod imparțial. Standardele internaționale sugerează că autoritățile naționale trebuie să i-a în considerare circumstanțele specifice și motivele invocate de către solicitant, analizând riscul de persecuție sau de tratamente inumane în țara de origine. În plus se impune argumentarea în fapt și în drept cel puțin a deciziilor de respingere a cererii de azil.

Această cerință vine să garanteze **dreptul solicitantului la un remediu efectiv**. Or, o decizie neargumentată sau o decizie formală și superficială, poate submina efectivitatea și echitatea procesului de contestare a deciziei.

În legislația națională, art. 50 al Legii nr. 270/2008 privind azilul, impune motivarea deciziei și obligativitatea indicării situației de fapt și de drept care au stat la baza emiterii deciziei. Pentru a evita șablonarea deciziilor, în special a celor de refuz, recomandăm elaborarea unor standarde de argumentare care pot fi utile ca instrumente pentru a economisi timp și pentru a asigura consecvența și comparabilitatea deciziilor. Aceste instrumente, însă, nu pot substitui evaluarea individualizată a fiecărui caz. Atunci când sunt utilizate, acestea trebuie aplicate întotdeauna în mod corespunzător la circumstanțele cazului.

Și în final, decizia trebuie să fie redactată într-o limbă pe care solicitantul de azil o înțelege și să conțină informație clară despre modalitatea de exercitare a dreptului de a fi contestată.

Un alt aspect important, este comunicarea promptă a deciziei. Recomandarea generală este operarea cu termeni cât mai exacti de timp, în care autoritățile sunt obligate să notifice decizia, precum și forma notificării. Art. 50 și 60 ale Legii nominalizate, reglementează expres forma scrisă de comunicare a deciziei, însă doar în art. 60 se referă la operativitatea comunicării și anume prin utilizarea expresiei „de îndată”. Deși acest termen indică la faptul că decizia trebuie comunicată prompt, indicarea unui termen exact în zile este mai recomandabilă. Promptitudinea comunicării deciziei de respingere a cererii de azil este de altfel parte a garanției exercitării dreptului la o cale de atac efectivă.

1.2. INTERVIEWAREA SOLICITANȚILOR DE AZIL

Art.55 al Legii nr.270/2008 privind azilul conține toate condițiile cheie pentru asigurarea accesului solicitantului de azil la dreptul de a fi interviuat, inclusiv confidențialitatea și limba de comunicare.

Importanța interviului pentru evaluarea amplă și multilaterală a fiecărui caz este incontestabilă iar temeiurile pentru omiterea acestuia trebuie să fie cât mai înguste. Pe lângă faptul că interviul este un drept al solicitantului de azil, este și un instrument extrem de util al autorităților competente care va permite evaluarea și emiterea unei decizii cât mai argumentată.

Reieșind din recomandările UNHCR și bunele practici din alte state europene, omisiunea unui interviu în baza constatării caracterului nefondat sau abuziv a cererii cum este reglementat în al 15 lit. c) nu este proporțional cu garanțiile de exercitare a dreptului de a solicita azilul.

Una dintre recomandările cheie la acest capitol este modificarea formatului de interviu, și anume - substituirea modelului actual, care este efectuat de către un singur reprezentant (consilier de decizie) cu o comisie compusă din 3 reprezentanți. Astfel vor fi eliminate dubiile de subiectivitate și asigurată imparțialitatea deciziei.

Oricare ar fi formatul ales, interviuatorul/ interviuitoarea trebuie să aibă pregătirea profesională și aptitudinile necesare pentru efectuarea unor astfel de interviuri, mai ales în cazul interviurii categoriilor vulnerabile, cum ar fi copiii.

1.3. RENUNȚAREA EXPRESĂ ȘI RENUNȚAREA IMPLICITĂ LA CEREREA DE AZIL

Renunțarea expresă și renunțarea implicită sunt două instituții reglementate de art. 59 și 59¹ care au drept consecință încetarea examinării cererii de azil.

Renunțarea expresă presupune o manifestare a intenției solicitantului de a renunța la continuarea examinării cererii sale. Autoritatea competentă, în mod obligatoriu va informa solicitantul despre efectele renunțării.

Avocatul Poporului a fost sesizat de persoane de sex masculin, cetățeni ucraineni care s-au refugiat pe teritoriul Republicii Moldova, împreună cu familiile lor. Aceștia s-au aflat în procedură de azil, însă la o anumită perioadă au renunțat expres la cererea de azil pentru a părăsi teritoriul RM orientându-se spre una din țările UE. La ieșirea din țară, persoanele au fost oprite de reprezentanții poliției de frontieră pe motivul existenței consemnului nominal, fiindu-le ridicate pașapoartele. Acestora le-a fost adus la cunoștință faptul, că ar avea statut de parte vătămată în dosare penale declanșate pe faptul organizării migrației ilegale. Deși persoanele nu se recunoșteau părți vătămate, în context procesual penal, pe motiv că s-au aflat în procedură de azil, totuși acestea au fost supuse procedurilor de audiere. Totodată, persoanele au invocat faptul amenințării lor de către reprezentanții organului de urmărire penală, că orice refuz de a da declarații poate duce la modificarea statutului lor pe cauza penală declanșată.

Renunțarea implicită are loc în trei cazuri, expres prevăzute de art. 59¹, care sunt strict legate de acțiunile și inacțiunile solicitantului de azil și care au drept efect încetarea procedurii de azil.

Un solicitant de protecție poate să nu se conformeze cerințelor autorității competente din diverse motive, care nu indică neapărat o lipsă a necesității de protecție. Iar o decizie negativă privind o cerere de protecție ar trebui emisă doar atunci când s-a efectuat o examinare corespunzătoare a tuturor faptelor relevante și a fost determinat că solicitantul nu îndeplinește criteriile pentru obținerea statutului de azil sau altă formă de protecție.

Un aspect cheie se referă la efectele renunțării implicite, Statul ar trebui să se asigure că solicitantul, care se prezintă în fața autorității competente după ce s-a luat o decizie de încetare, are dreptul la redeschiderea cazului său. Art. 80¹ este dedicat în mod special garantării acestui drept și presupune o cale scurtă spre reluarea examinării cererii de azi, care nu necesită înaintarea unei cereri noi conform art. 78 din Legea nominalizată.

1.4. PROCEDURA RAPIDĂ

Cererile de azil pot fi examinate conform procedurii rapide doar în trei cazuri conform art. 62, atunci când cererea este:

a. abuzivă;

b. evident nefondată;

c. înaintate de persoane care, prin activitatea sau prin apartenența lor la o anumită grupare, prezintă pericol pentru siguranța națională ori pentru ordinea publică.

Conform art. 63 al (3) „*Motivele specificate la alin.(1) și (2) din art.62 nu pot să prevaleze temerii bine întemeiate de persecuție, conform art.48.*”

Evaluarea *temerii bine întemeiate de persecuție* conform art. 48 este un proces complex iar unul din instrumentele cheie acestui proces este interviul. Pe de altă parte, unul din temeiurile omisiunii interviului art. 55 (15) lit. c) este „...*considerarea nefondată sau abuzivă*”.

Din reglementarea procedurii rapide putem deduce că interviul în aceste cazuri nu este efectuat sau este efectuat foarte rar. Toți solicitanții de azil ar trebui să beneficieze de aceleași garanții procedurale și drepturi, indiferent dacă examinarea este prioritizată, rapidă sau desfășurată în procedură obișnuită.

Conform standardelor internaționale și analiza comparativă a bunelor practici din diverse state, există o îngrijorare generală asupra faptului că o examinare accelerată a cererilor poate crea condiții extrem de dificile pentru solicitanții de azil în exercitarea drepturilor lor.

Cu alte cuvinte, limitele de timp foarte scurte de regulă nu permit o examinare adecvată și completă a cererii.

În linii generale, procedura rapidă ar putea fi aplicată prioritar la examinarea cererilor evident fondate sau care implică persoane cu necesități speciale și nu invers.

1.5. REMEDII EFECTIVE

Accesul la un remediu efectiv (cale de atac efectivă) este subiectul multor cercetări din domeniu și ocupă un loc important în lista drepturilor fundamentale de care trebuie să beneficieze o persoană implicată în procedurile de solicitare a azilului sau alte măsuri de protecție.

Persoanele se pot confrunta cu diverse obstacole și dificultăți, care afectează exercitarea drepturilor lor în ceea ce privește contestarea deciziilor autorităților privind respingerea cererii de azil, de exemplu. Printre acestea se numără furnizarea inadecvată a informațiilor referitoare la procedurile de contestare și instanțele competente, termenele scurte pentru depunerea contestației, lipsa asistenței unui interpret pentru a înțelege și a formula corect cererea de contestație, precum și accesul la asistență juridică gratuită. De asemenea, pot exista dificultăți în obținerea accesului la dosar într-un termen rezonabil. Uneori, distanța sau resursele financiare limitate pot crea obstacole suplimentare.

Aceste probleme compromit exercitarea efectivă a drepturilor solicitantului și necesită măsuri adecvate pentru a asigura un acces echitabil și eficient la o cale de atac.

Deși conform art.28 lit. k) din Legea nr.270/2008, solicitantul de azil are dreptul „de a fi informat despre posibilitatea și termenele de atacare a deciziei prin care i se respinge cererea”, Legea nu reglementează în mod expres termenii în care poate fi

contestată o decizie privind cererea de azil. Există doar trimiterea la procedura contenciosului administrativ, fapt ce poate crea confuzie.

Mai mult decât atât, deciziile de respingere a cererii de azil trebuie să ofere precizări clare, într-o limbă înțeleasă de către solicitant, cu privire la modalitatea exactă de contestare a deciziei, să identifice instanța competentă și să menționeze orice termene limită aplicabile și consecințele nerespectării acestora.

Suplimentar, decizia trebuie să conțină informații referitoare la existența unui efect suspensiv automat al contestării și, în cazul în care acesta nu există, să indice pașii necesari pentru a solicita suspendarea executării oricărei decizii de expulzare.

Pentru a asigura accesul la un remediu efectiv în practică, este imperativ ca asistența juridică gratuită să fie disponibilă solicitanților la toate etapele, inclusiv asistența în redactarea motivelor cererii de contestare și pentru pregătirea necesară înaintea examinării în instanță.

Pentru a garanta furnizarea unor servicii juridice de înaltă calitate și reprezentare adecvată în cadrul procedurilor de judecată este necesar ca sistemul de asistență juridică garantată de stat să fie unul eficient, iar avocații să beneficieze de instruire continuă, inclusiv specializată. Conform legislației naționale accesul la asistență juridică este reglementat de Legea nr. 198/2007 cu privire la asistența juridică garantată de stat, inclusiv dreptul solicitanților de azil de a beneficia de asistență juridică gratuită cât și alte categorii vulnerabile.

Accesul la asistență juridică gratuită trebuie să fie asigurat la orice fază a procesului migrațional, de la intrarea pe teritoriul țării și până la decizia irevocabilă privind îndepărtarea sau expulzarea unui străin de pe teritoriul Republicii Moldova.

La etapa intrării pe teritoriul țării, autoritatea de prim contact este Poliția de frontieră, care este obligată conform Art.24 al.3 al Legii 215/2011 cu privire la frontiera de stat să asigure dreptul la asistență juridică, prin oferirea datelor de contact ale Uniunii Avocaților care, la rândul său, poate să ofere informații despre reprezentanții săi competenți să acționeze în interesul persoanei.

Accesul la asistență juridică gratuită este un aspect crucial în asigurarea dreptului la un remediu efectiv.

Se recomandă revizuirea art. 24 alin. (3) din Legea 215/2011 și reglementarea clară a instituției nemijlocit responsabilă de organizarea și asigurarea asistenței juridice garantată de stat.

Această prevedere legală este ambiguă cel puțin din perspectiva în care asistența juridică garantată de stat și modul în care poate fi accesată este prevăzută în mod exclusiv de Legea 198/2017. Uniunea Avocaților este organ de autoadministrare a profesiei de avocat și nu are atribuții directe ce țin de mecanismul asistenței juridice garantată de stat.

Ca autoritate de prim contact, Poliției de frontieră îi revine obligația de informare despre toate drepturile și garanțiile de care poate beneficia străinul, inclusive dreptul la asistență juridică.

Suplimentar, Poliția de frontieră urmează să asigure și accesul străinilor la informație despre drepturile lor, inclusiv de a beneficia de asistență juridică garantată de stat.

Asigurarea accesului la asistență juridică garantată de stat este prerogativa statului care stă la baza asigurării dreptului la azil și acces la un remediu efectiv. Implicarea partenerilor - reprezentanți ai societății civile este extrem de importantă și vitală, dar **nu poate înlocui** obligațiile pe care statul trebuie să le asume în acest context.

2. ASIGURAREA PRINCIPIULUI NERETURNĂRII

Principiul nereturnării este reflectat în legislația Republicii Moldova prin protecția dreptului la azil și o serie de garanții în conformitate cu normele internaționale și constituționale. Acest principiu impune statelor să nu returneze o persoană într-o țară în care există riscul ca acea persoană să fie supusă persecuției, torturii, tratamentelor inumane sau degradante. Republica Moldova este parte la convenții și tratate internaționale care protejează drepturile refugiaților, precum Convenția privind Statutul Refugiaților din 1951 și Protocolul său din 1967. Aceste instrumente internaționale servesc drept cadru legal pentru asigurarea respectării principiului nereturnării.

În conformitate cu aceste norme, o persoană care solicită azil în Republica Moldova are dreptul de a fi audiată și de a prezenta motivele pentru care solicită protecție. Autoritățile analizează în detaliu fiecare cerere de azil și iau în considerare riscurile la care ar putea fi expus solicitantul în țara de origine. Dacă se constată că există temeieri întemeiate, persoana poate primi statutul de refugiat și poate beneficia de protecție în Republica Moldova.

În plus, Republica Moldova cooperează cu organizațiile internaționale și instituțiile relevante, precum Oficiul Înaltului Comisar al Națiunilor Unite pentru Refugiați (UNHCR), în vederea asigurării respectării principiului nereturnării și protecției refugiaților.

Conform Art. 11 al Legii privind azilul:

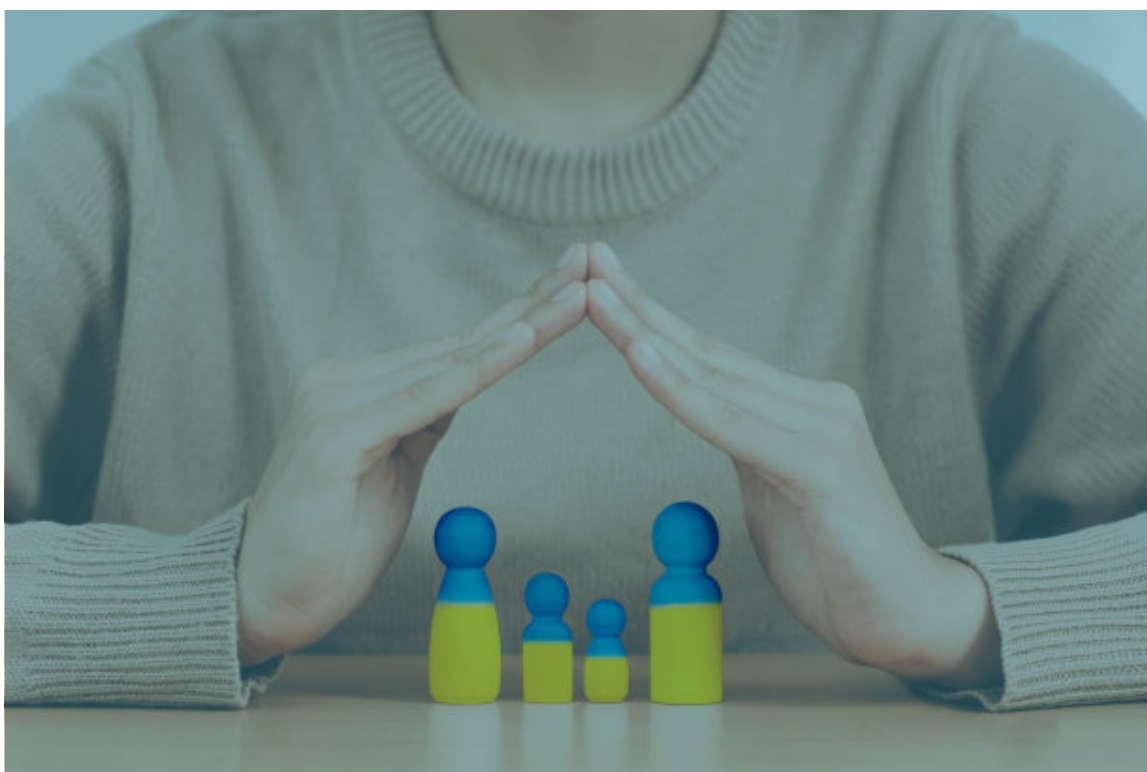
(3) Fără a aduce atingere prevederilor alin.(2) și fără a afecta în mod automat forma de protecție de care beneficiază, persoana care a fost recunoscută ca refugiat sau căreia i s-a acordat protecție umanitară poate fi expulzată sau returnată de pe teritoriul Republicii Moldova dacă:

a) există motive temeinice a considera că prezintă un pericol pentru securitatea statului Republicii Moldova;

b) fiind condamnată pentru o infracțiune gravă, deosebit de gravă sau excepțional de gravă, prevăzută de Codul penal al Republicii Moldova, pentru care a fost emisă hotărâre judecătorească definitivă, prezintă un pericol pentru ordinea publică din Republica Moldova.

Deși, „*pericolul pentru securitatea statului* „ în calitate de temei pentru expulzare sau returnare a persoanelor care au statut de refugiat sau beneficiază de protecție umanitară se regăsește în majoritatea statelor, problema ține de modul în care este interpretat și constatată existența „*motivelor temeinice a considera un pericol pentru securitatea statului*”.

Totuși asigurând accesul la un remediu efectiv, adică dreptul de a contesta deciziile de expulzare în care este invocat „*pericolul pentru securitatea statului*” statul oferă posibilitatea de verificare a legalității și a nivelului de argumentare a hotărârii.

3. STRĂINUL CARE PREZINTĂ O AMENINȚARE PENTRU ORDINEA PUBLICĂ ȘI SECURITATEA STATULUI

Conduita personală a individului trebuie să reprezinte o amenințare reală, prezentă și suficient de gravă care afectează unul dintre interesele fundamentale ale societății. **Justificările care sunt izolate de particularitățile cazului sau care se bazează pe considerații generale de prevenire nu pot fi acceptate.** Este esențial ca deciziile să fie fundamentate pe o analiză detaliată a circumstanțelor specifice ale cazului și să se concentreze pe riscurile imediate și semnificative pentru societate.

Fără îndoială, termenii de securitate națională și ordine publică nu au o definiție precisă. Ambii termeni suferă de lipsa de precizie și lasă loc pentru interpretare. Este evident că amenințarea pe care un străin o reprezintă la adresa securității naționale sau ordinii publice trebuie să fie reală și nu fictivă, motiv pentru care circumstanțele individuale ale cazului trebuie examinate în detaliu.

Unul din riscurile unei decizii de îndepărtare sau expulzare ilegală este încălcarea articolului 3 al CEDO care se bazează pe faptul că statul *acceptă* sau *admite* amenințarea torturii sau tratamentului inuman sau degradant în celălalt stat către care un străin urmează să fie expulzat.

În același timp ar putea fi create premise pentru încălcarea Articolului 8 CEDO care se bazează pe acțiunile statului, care nu permit protecția vieții private sau de familie în teritoriul său.

Există o interpretare univocă, prin care Articolul 3 al Convenției interzice în termeni absoluți tortura sau tratamentul inuman sau degradant, indiferent de conduita victimei, indiferent cât de nedorită sau periculoasă ar fi aceasta. Expulzarea unui străin poate ridica o problemă în conformitate cu această prevedere, atunci când au fost prezentate motive temeinice pentru a crede că persoana în cauză, în cazul expulzării, ar fi expusă unui risc real de a fi supusă unui tratament contrar Articolului 3 în țara de primire.

Cu alte cuvinte, **interesele ordinii publice sau securității naționale sunt irelevante** atunci când sunt implicate drepturi absolute. Dacă acesta este cazul, nu există loc pentru a găsi un echilibru între protejarea securității naționale și asigurarea ordinii publice, pe de-o parte, și respectarea drepturilor omului, pe de altă parte, atunci când este în joc articolul 3 al CEDO.

Preocupările referitoare la securitatea națională și ordinea publică care ar putea determina returnarea, ar putea fi disproporționate, și să limiteze în mod sever și alte garanții procedurale, precum dreptul de a fi audiat în cadrul procesului, accesul la dosarul cauzei, sau dreptul la un remediu efectiv și interzicerea expulzării colective.

Republica Moldova a depășit acest obstacol prin Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 13.11.20 prin care a fost declarate neconstituționale prevederile legii cu privire la străini care restricționează accesul anumitor categorii de subiecți la informații care stăteau la baza deciziilor de expulzare sau îndepărtare de pe teritoriul Republicii Moldova. Motivul restricționării accesului la acest gen de informație având la bază ”*rațiuni de securitate a statului*”.

Astfel, de fiecare dată când autoritatea competentă pentru străini sau instanța invocă în hotărârile sale *ordinea publică sau securitatea statului* aceasta trebuie să fie însoțită de argumente de fapt și de drept, justificând evaluarea gradului de amenințare asupra acestor valori, asigurând totodată accesul neîntârziat a străinului și a apărătorului la materialele complete a cauzei.

4. CUSTODIA PUBLICA A STRĂINILOR ȘI CAZAREA SOLICITANȚILOR DE AZIL

4.1. DETENȚIA ARBITRARĂ

Principiul legalității privării de libertate a persoanei este un aspect fundamental care impune ca orice arestare sau detenție să aibă un temei legal. Acest principiu este recunoscut și protejat de Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO), în special prin articolul 5, care enumeră în mod exhaustiv motivele pentru care o persoană poate fi privată de libertate. Prin urmare, arestarea sau detenția unei persoane este considerată ilegală dacă nu se încadrează într-unul dintre aceste motive. Interpretarea strictă a listei respective este esențială în scopul garantării că nicio persoană nu este privată de libertate în mod arbitrar.

Conceptul de „detenție arbitrară” este mai larg decât „detenția ilegală” și presupune atât cerința ca privarea de libertate să fie realizată în conformitate cu legea și procedurile aplicabile, cât și ca aceasta să fie proporțională în raport cu scopul urmărit, rezonabilă și necesară. Deci caracterul „arbitrar” nu trebuie confundat cu „ilegal”, ci urmează a fi interpretat într-un sens mai amplu, care include elemente de disproporționalitate, lipsă de predictibilitate și de respectare a drepturilor fundamentale ale omului în cadrul unui proces legal.

Luând în considerație condițiile necesității și proporționalității, detenția solicitanților de azil, refugiaților și migranților ar trebui să fie utilizată ca o măsură de ultimă instanță, iar necesitatea și proporționalitatea sa ar trebui evaluate în fiecare caz individual. Restricționarea libertății de mișcare, chiar și pe perioade scurte, prin natura sa constituie privare de libertate și prin urmare străinul beneficiază de drepturile și garanțiile oferite de art. art. 5 și 3 CEDO. (*cauzele Shamsa c. Poloniei, Nolan vs Rusia, Dougoz c. Greciei, Riad și Idiab c. Belgiei, Saki c. Greciei*).⁶

6 Fișă tematică - Migranți în detenție, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Migrants_detention_ROM.pdf

În cazul privării de libertate, în temeiul art.5 statului îi revine obligația pozitivă de a stabili garanții suficiente și eficiente în vederea protejării persoanei împotriva privării de libertate arbitrare. Iar privarea de libertate a străinilor presupune și respectarea garanțiilor prevăzute de art.3 al CEDO prin asigurarea detenției în spații adaptate în acest sens.

Totodată, în cazul privării de libertate a persoanelor susmenționate, locurile privative de libertate urmează a fi considerate ca locuri de detenție în sensul art. 4 pct. 2 din Protocolul Opțional la Convenția ONU pentru prevenirea Torturii (OP CAT)⁷ și trebuie să corespundă standardelor Comitetului pentru Prevenirea Torturii și Tratatamentelor sau Pedepselor Inumane sau Degradante (CPT).

În Republica Moldova au fost semnalate cazuri, când străinii au fost ținuți pe hol sau în birourile reprezentanților autorității competente pentru străini fără documentare sau în așteptarea disponibilității de audiere în fața instanței de judecată. În această perioadă, persoanele nu puteau părăsi oficiul autorității, dar nici nu exista o decizie privind privarea de libertate.⁸ Reglementarea acestei lacune legislative este absolut necesară, pentru asigurarea garanțiilor împotriva detenției ilegale și arbitrare.

Un alt aspect important este lipsa prevederilor clare privind momentul începerii curgerii termenului custodiei publice. În acest sens, este prioritară și reglementarea clară a momentului ce ține de începerea curgerii termenului custodiei publice pentru evitarea aplicării neuniforme a calculării termenului și evitarea detenției arbitrare.

7 Legea nr.66 din 30.03.2006 privind ratificarea Protocolului opțional la Convenția împotriva torturii și a altor pedepse sau tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 66-69 din 28.04.2006 <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=315880>

8 Studiu Tematic - Respectarea drepturilor cetățenilor străini aflați în custodia statului https://cda.md/wp-content/uploads/2022/06/Studiul_Situatia_străinilor_FINAL.pdf, pag.50

4.2. „CONTROLUL AUTOMAT”

Conform standardelor internaționale, plasarea în custodie publică care prin natura sa este măsură care atentează la una dintre cele mai importante valori umane, libertatea, trebuie să fie dispusă de o persoană sau instituție „autorizată”. Din studiul comparativ al legislației statelor rezultă că deciziile de plasare în custodie publică sunt emise fie de instanța de judecată, fie de procuror sau un colaborator al autorității responsabile pentru străini.

Conform legislației naționale custodia publică poate fi dispusă doar de către instanța de judecată asigurând astfel un grad sporit de control.

O altă garanție de care trebuie să beneficieze străinii este controlul legalității plasării în custodie publică fie prin accesul la remedii legale de contestare a Hotărârii judecătorești prin care a fost dispusă plasarea, fie prin „control automat”.

Controlul automat presupune limitarea termenului inițial de plasare în custodie publică, recomandabil până la 30 de zile cât și prelungirea acesteia la fel pe un termen restrâns, expres reglementat. Astfel, străinul obține garanția că legalitatea plasării și prelungirii custodiei publice va fi verificată de instanță în mod automat.

Etapă de prelungire a detenției este analizată cu o atenție deosebită în ceea ce privește respectarea drepturilor omului. La faza prelungirii, reprezentanții autorităților competente pentru străini trebuie să argumenteze în continuare valabilitatea motivelor care au stat la baza plasării în custodie publică inițial. De asemenea, atunci când custodia publică este extinsă pe o perioadă mai mare de 30 de zile, este necesar să se aducă argumente privind perspectiva reală de îndepărtare a străinului, astfel încât să se mențină legalitatea custodiei publice.

Durata în care un străin poate fi deținut în custodie publică nu trebuie să depășească un termen rezonabil, în funcție de complexitatea cazului și respectând obligația de a desfășura procedurile de îndepărtare cu rapiditate și diligență. Art. 64 al Legii 200/2010 prevede „În cazul străinului împotriva căruia s-a dispus măsura returnării sau care a fost declarat persoană indezirabilă, luarea în custodie publică se dispune de către instanța de judecată pe o perioadă de până la 6 luni, la solicitarea motivată a autorității competente pentru străini”.

Deși reglementarea unei marje de discreție „până la 6 luni” nu constituie o încălcare a standardelor CEDO, totuși poate crea premise pentru deținerea în custodie publică a străinilor pentru perioade îndelungate de timp, chiar dacă acest lucru nu ar fi absolut necesar sau rezonabil.

4.3. ALTERNATIVELE CUSTODIEI PUBLICE

Există un consens larg care presupune că detenția este permisă numai dacă este aplicată în strictă conformitate cu o procedură reglementată de lege, și numai dacă, după o examinare multiaspectuală și individuală a necesității privării de libertate, s-a stabilit că măsuri mai puțin coercitive nu pot fi aplicate eficient în fiecare caz. Înainte de a emite orice decizie de luare în custodie publică, ar trebui întotdeauna să fie examinată posibilitatea aplicării unei alternative, viabile în fiecare caz individual, și să se constate că acestea nu ar fi efective.

Alternativele la detenția migranților reprezintă măsuri care pot și sunt aplicate în alte state în ceea ce privește străinii, în situațiile în care este considerată necesară o formă de control: acestea pot varia de la modele bazate pe

comunitate și orientate către servicii sociale și cazuri individuale, fără privare de libertate, până la opțiuni mai restrictive, cum ar fi cazarea în centre semideschise.

Unica alternativă existentă a custodiei publice conform legislației naționale este tolerarea rămânerii pe teritoriul Republicii Moldova. Această instituție este reglementată de art. 67-69 al Legii 200 privind regimul străinilor în Republica Moldova.

5. PROTECȚIA TEMPORARĂ

Prin activarea Directivei privind Protecția Temporară, mai bine de două decenii de la intrarea sa în vigoare ca răspuns al statelor membre ale Uniunii Europene la urgența refugiaților din Ucraina s-a marcat o schimbare de paradigmă. Această inițiativă a reprezentat un gest ferm în abordarea problemelor migrației și reflectă un răspuns coordonat și solidar între statele membre pentru a face față situației umanitare critice generată de conflictul din Ucraina.

Pentru prima oară, protecția temporară a fost „activată” și în Republica Moldova prin Hotărârea Guvernului nr.21 din 18.01.2023 cu privire la acordarea protecției persoanelor strămutate din Ucraina. Prin adoptarea acestei Hotărâri, s-a demonstrat o voință fermă de a oferi protecție și sprijin persoanele afectate, evidențiind și angajamentul față de Comunitatea Europeană în promovarea valorilor umanitare și respectarea drepturilor fundamentale.

Criza umanitară generată de un aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina a pus în fața Republicii Moldova provocări semnificative în ceea ce privește protecția și sprijinul acestor persoane vulnerabile. În această situație, Republica Moldova a acționat în conformitate cu prevederile Directivei 2001/55/CE pentru a asigura aplicarea standardelor minime în acordarea protecției temporare.

Implementarea protecției temporare a implicat adoptarea unui cadru legal și instituțional adecvat, care să permită recunoașterea și acordarea unui statut temporar persoanelor strămutate. Aceste măsuri au inclus evaluarea individuală a nevoilor și situației fiecărei persoane, asigurându-se accesul la drepturi, beneficii și asistență celor afectați de conflictul din Ucraina.

Conform cerințelor de acordare a protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina, persoanele aflate în protecție temporară beneficiază de dreptul la sănătate, educație, ședere în țară, adăpost, acces la piața muncii, asistență socială, interpretare și alte servicii similare (P. 20.25), acoperind astfel principalele obligații ale statelor gazdă menționate anterior.

Conform punctului 23, persoanele aflate în protecție temporară au dreptul de a munci pe teritoriul Republicii Moldova, fără obținerea dreptului de ședere provizorie în scop de muncă astfel că Republica Moldova nu a impus cerințe speciale pentru accesul străinilor refugiați pe piața muncii. Astfel, a fost asigurată reglementarea accesului facil la oportunitățile de angajare în câmpul muncii.

Cu toate acestea legislația națională nu prevede facilitarea accesului la cursuri de pregătire profesională pentru beneficiarii de protecție temporară.

Pe de altă parte, colaborarea strânsă cu UNHCR și alte organizațiile internaționale relevante și eforturile comune demonstrează abordarea coordonată și angajamentul statului în promovarea bunăstării și incluziunii sociale a persoanelor afectate de conflictul din Ucraina.

5.1. ACCESUL LA PROTECȚIE TEMPORARĂ

Conform Directivei privind Protecția Temporară, o persoană care beneficiază de protecție temporară trebuie să poată depune o cerere de azil în orice moment. Examinarea unei cereri de azil care nu a fost procesată înainte de expirarea perioadei de protecție temporară trebuie finalizată după încheierea acelei perioade (Articolul 17). Statele membre pot decide că protecția temporară nu poate fi acordată în același timp cu statutul de solicitant de azil în timp ce cererea este în curs de examinare (Articolul 19).

Legislația națională oferă în acest sens garanții de acces la procedurile privind solicitarea azilului prin Punctul 15, 16 din HG Nr.21 și Art.23 a Legii privind azilul în Republica Moldova.

Un **element cheie** este garanția continuării protecției temporare în cazul respingerii solicitării de azil, care este reglementat de art. 23 a Legii privind azilul în Republica Moldova.

În timp ce efortul statului în reglementarea și gestionarea instituției protecției temporare este enorm și apreciat, există o serie de deficiențe care urmează a fi soluționate.

Din perspectiva Directivelor UE, accesibilitatea măsurilor de protecție este extrem de importantă. Ținând cont de vulnerabilitatea ridicată caracteristică beneficiarilor de protecție, țările gazdă și-au asumat angajamente **de a facilita** accesul străinilor la măsurile sale de protecție.

Potrivit Hotărârii Guvernului nr.21/2023 „*protecția temporară produce efect asupra persoanei de la data manifestării voinței de a beneficia de acest tip de protecție, prin înregistrarea cererii pentru obținerea documentului de identitate*” iar pct.7 al aceleiași hotărâri prevede că „*autoritatea competentă, în ziua depunerii cererii de către beneficiarul de protecție eliberează fiecărui beneficiar, cu titlu gratuit, în baza setului de acte depus, un document de identitate*”.

Momentul manifestării de voință este suficient pentru ca persoana să dispună de protecție imediată, inclusiv prin asigurarea accesului la întreaga gamă de servicii: asistență medicală, cazare, servicii sociale etc.

Obligarea persoanelor la pre-înregistrare pe platforma on-line creează impedimente adiționale și tergiversează procesul de accesare a protecției temporare, în consecință afectând realizarea drepturilor conexe, cum ar fi dreptul la asistență medicală.

Categoriile de beneficiari eligibili pentru protecție temporară indicați la pct.1 din HG este una limitativă în comparație cu criteriile aplicate de alte țări europene. Excluderea din lista persoanelor eligibile a resortisanților statelor terțe, alte decât Ucraina și apatrizilor care ar putea dovedi că au rezidență legală în Ucraina, în baza unui permis de ședere permanent emis în conformitate cu legislația ucraineană, afectează asigurarea și respectarea drepturilor copiilor ucraineni.

Copiii ucraineni aflați pe teritoriul Moldovei cu doar un părinte, care face parte din categoria menționată, este lipsit de posibilitatea de legalizare a statutului și beneficiere de drepturile conexe oferite de protecția temporară. Situație paradoxală în condițiile în care același copil, fiind însoțit de cel de-al doilea părinte cetățean ucrainean, ar beneficia de protecție temporară, precum și dacă ar fi neînsoțit de nici unul din părinți, ar fi în situație de eligibilitate. O serie de țări printre care România, Bulgaria, Germania oferă protecție temporară persoanelor terțe non ucraineni și apatrizii care dovedesc că au rezidență legală în Ucraina, în baza unui permis de ședere permanent emis în conformitate cu legislația ucraineană și care nu se pot întoarce, în condiții durabile și de siguranță, în țara sau în regiunea de origine.

Suplinirea procesului de solicitare a protecției temporare cu etape intermediare cum sunt completarea formularului on-line prin intermediul platformei lansate de către IGM, urmat de un interviu, **nu pot condiționa efectele juridice la alin. 5 și 7 a Hot. de Guvern.** Orice limitare în drepturi condiționată de aceste etape intermediare este ilegală și arbitrară.

Se recomandă revizuirea pct.1 din HG și extinderea categoriei de persoane eligibile pentru protecția temporară cu includerea *”persoanelor terțe non ucraineni și apatrizii care dovedesc că au rezidență legală în Ucraina, în baza unui permis de ședere permanent emis în conformitate cu legislația ucraineană și care nu se pot întoarce, în condiții durabile și de siguranță, în țara sau în regiunea de origine.”*

Un alt aspect ce ridică întrebări față de accesibilitatea Protecției Temporare și anume punctul 12 din HG care condiționează obținerea documentului de beneficiar de protecție temporară prin confirmarea adresei de domiciliu sau a reședinței temporare în Republica Moldova. Astfel, reglementarea unor proceduri specifice legislației naționale creează impedimente disproporționate care afectează semnificativ accesibilitatea protecției temporare.

Pentru refugiații din grupurile vulnerabile, în special de etnie Romă, impunerea unor condiționalități de prezentare a documentelor de confirmare a reședinței, în vederea primirii statutului de protecție temporară, este o povară, creată independent de voința acestora. Gradul înalt de intoleranță și prejudecățile față de etnicii Romi, este unul din motivele reticenței proprietarilor de imobil de a formaliza transmiterea în folosință a locuinței, prin contract sau declarație autentificată notarial, în condițiile în care identificarea spațiului și persoanelor care ar fi de acord să ofere chirie este și așa o povară pentru ei.

Exemple de bune practici privind facilitarea accesului la obținerea protecției temporare este cea a României, unde nu este nevoie de a prezenta dovada adresei la care stai în România, dacă acest lucru nu este posibil. O altă practică pozitivă este cea a Poloniei, unde pentru a beneficia de protecție temporară persoanei îi va fi solicitat să declare adresa la care se află, fiind informat despre răspunderea care va surveni în cazul unor declarații false.

Contextual, Legea privind azilul în Republica Moldova în art.26 stabilește foarte clar condițiile de încetare a protecției temporare. În același timp subpunct 3) al punctului 29 din anexa nr.1 al Hotărârii Guvernului nr.21 din 18.01.2023 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina PT reglementează un temei suplimentar de încetare a protecției temporare „sau dacă se constată că persoana a părăsit teritoriul Republicii Moldova și se află în afara teritoriului Republicii Moldova o perioadă cumulativă mai mare de 45 de zile”. Astfel a fost introdusă o condiție nouă care are un caracter limitativ contrar scopului urmărit de art.26 a Legii nr. 270/2008, fără a avea o justificare obiectivă și rezonabilă. Prin această condiție limitativă, beneficiarii de protecție temporară sunt puși într-o situație defavorabilă în raport cu prevederile Legii 270/2008, mai mult decât atât, actele normative adoptate de Guvern în temeiul și pentru executarea legilor nu trebuie să contravină prevederilor acestora sau să le depășească.

În jurisprudența sa, Curtea Constituțională a reiterat că actul normativ subordonat legii nu poate conține norme cu caracter primar, iar conținutul actului normativ urmează să fie în strictă corespundere cu normele și scopul legii și nu poate introduce reglementări noi, altele decât cele stabilite de lege (a se vedea HCC nr.29 din 28 octombrie 2016, §71; DCC nr.121 din 21 noiembrie 2019, §22).

Or în această situație, putem conchide că prin introducerea textului „sau dacă se constată că persoana a părăsit teritoriul Republicii Moldova și se află în afara teritoriului Republicii Moldova o perioadă cumulativă mai mare de 45 de zile” din subpunct 3) al punctului 29 din anexa nr.1 al Hotărârii Guvernului nr.21 din 18.01.2023 privind acordarea protecției temporare persoanelor strămutate din Ucraina, Guvernul a acționat ultra vires, stabilind o condiție care face ca norma să aibă un caracter primar. Prin urmare, considerăm că sunt încălcate prevederile articolelor 19 și 102 alin.(2) din Constituție. Impactul acestei dispoziții poate genera consecințe deosebit de serioase asupra drepturilor fundamentale, inclusiv dreptul la nereturnare, dreptul la viață și integritate fizică și psihică, dreptul la sănătate, dreptul la muncă, dreptul la liberă circulație, dreptul la educație etc.

Prin urmare, este recomandabil revizuirea punctului 12 din HG și facilitarea accesului la protecție temporară prin declarația pe proprie răspundere a locului aflării persoanei.

În acest sens, se constată că, Guvernul odată cu adoptarea măsurilor de organizare a executării Legii nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova a introdus o **condiție** cu caracter limitativ contrar scopului urmărit și fără să prezinte o justificare obiectivă și rezonabilă, care nu se conține în art.96 din Legea nominalizată. Cu trimitere la raționamentele opiniei adresate Executivului la data de 23 mai 2023, se reiterează necesitatea revizuirii Hotărârii de Guvern nr.21/2023, cu excluderea sintagmei „sau dacă se constată că persoana a părăsit teritoriul Republicii Moldova și se află în afara teritoriului Republicii Moldova o perioadă cumulativă mai mare de 45 de zile” din subpunct 3) al punctului 29 din anexa nr.1.

Potrivit Legii nr. 136/2017 cu privire la Guvern, Guvernul asigură realizarea politicii interne și externe a statului și exercită conducerea generală a administrației publice. În virtutea acestui rol, Guvernul efectuează o activitate **exclusiv executivă**, principala sa atribuție fiind organizarea și asigurarea executării legilor, în care scop emite acte normative sub formă de hotărâri și dispoziții. Actele normative adoptate de Guvern în temeiul și pentru executarea legilor nu trebuie să contravină prevederilor acestora sau să le depășească. **Astfel, Guvernul este obligat, în exercitarea prerogativelor sale, să respecte cu strictețe prevederile constituționale și legale.**⁹

5.2. CAZAREA BENEFICIARILOR DE PROTECȚIE TEMPORARĂ

Conform Directivei 2001/55/CE, articolul 13, statele membre trebuie să se asigure că o persoană care beneficiază de protecție temporară are acces la cazare adecvată sau, în caz de necesitate, primește mijloacele necesare pentru a găsi locuință.

Hotărârea de Guvern nr.21/2023 stabilește, că beneficiarii de protecție temporară, la solicitare, au acces la cazare în cadrul Centrului de plasament temporar pentru persoane aflate în dificultate, în condițiile stabilite de legislație.

În practică, de la 1 martie 2023, momentul intrării în vigoare a Hotărârii nominalizate, până la momentul scrierii prezentului raport, centrele de plasament temporar pentru persoane aflate în dificultate nu au fost create, cazarea persoanelor strămutate din Ucraina fiind reglementată de Regulamentul aprobat prin ordinul MMPS nr.63 din 25.04.2023. Regulamentul nominalizat vine să îmbunătățească modul de gestionare și funcționare a centrelor de cazare reglementat prin Regulamentul nr.21 din 26.02.22.

⁹ HCC nr. 23 din 06.09.2013;

Este plauzibilă elaborarea proiectului de hotărâre de Guvern pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului Social Centrul de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state și a Standardelor minime de calitate,¹⁰ recomandare adresată anterior autorităților naționale.¹¹

5.2.1. Managementul plasamentului temporar

Conform datelor deținute de către Agenția Națională Asistență Socială la momentul scrierii raportului, pe teritoriul Republicii Moldova sunt create și activează 53 de centre de plasament pentru refugiați în care sunt plasate circa 2200 persoane, dintre care 70 copii (0-2 ani), 790 copii (2-18 ani) și 90 persoane cu dizabilități. Cele 27 de vizite de monitorizare realizate în perioada ianuarie - iunie 2023 în cadrul centrelor de plasament, au reiterat în prim plan problemele evidențiate în rapoartele precedente.

În rapoartele anterioare publicate,¹² au fost scoase în evidență un șir de deficiențe a serviciului de cazare a persoanelor refugiate. În condițiile în care edificiile centrelor în marea lor parte au rămas aceleași, aprobarea unui Regulament nou nu a schimbat semnificativ situația per ansamblu. Adaptarea rezonabilă pentru persoanele cu nevoi speciale, rămâne în continuare o problemă. Chiar dacă au fost renovate unele centre care găzduiesc persoane refugiate, procesul de renovare s-a focusat prioritar pe aspectul cosmetic.

În continuare se aplică abordarea de plasare segregată a persoanelor strămutate din Ucraina de etnie romă, azeră etc. Deși a fost aplicat mecanismul de plasament prin instituirea Centrului săptămânii, la zi în continuare există 3 centre segregate și unul mixt unde se direcționează etniile intolerante de ucrainenii "albi". În pofida descrierii problemei și recomandării adresate autorităților naționale

¹⁰ [Se plasează spre consultare publică proiectul de hotărâre pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului Social Centrul de plasament temporar pentru persoane strămutate de pe teritoriul altor state și a Standardelor minime de calitate | Particip.gov.md;](#)

¹¹ http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/05/Raport-nr.1-persoane-str%C4%83ine-refugiate-18_05_22.pdf;

¹² <http://ombudsman.md/rapoarte/tematice/>;

Se recomandă eliminarea practicilor de plasament segregat a persoanelor refugiate etnice și promovarea unei abordări integrate și incluzive, în care refugiații romi sau alte etnici să poată locui și interacționa alături de alte comunități, prevenind astfel discriminarea, intoleranță și facilitând integrarea socială.

privind inadmisibilitatea segregării a fost indicată în toate rapoartele publicate anterior, nici o autoritate inclusiv Consiliul pentru Egalitate nu s-a autosesizat și nu au fost întreprinse acțiuni în vederea eliminării acestui mecanism.

Potrivit Raportului de evaluare rapidă a riscurilor în domeniul prevenirii fenomenului de Violență în Bază de Gen pentru Moldova¹³, femeile, mamele cu copii, persoanele cu nevoi speciale, sau persoanele din grupul LGBTQ+ strămutate temporar din Ucraina, sunt în risc iminent de a deveni victime a diverselor forme de violență în bază de gen pe teritoriul RM.

Problema securității persoanelor aflate în cazare, rămâne a fi una stringentă. În special pentru că, majoritatea din ele sunt femei și copii. Consiliul constată faptul că Centrele nu dispun de proceduri clare cu privire asigurarea protecției persoanelor cazare, împotriva acțiunilor de hărțuire sexuală sau alte forme de violență în bază de gen. În urma vizitelor efectuate, am constatat faptul că personalul Centrelor nu a fost instruit în domeniul de prevenire a fenomenului de violență în bază de gen precum și privitor la mecanismul de intervenție specializată pe aceste cazuri.

În luna Martie 2023, echipa de monitorizare au efectuat o vizită la Centrul de Plasament din or. Anenii Noi, unde Administrația Centrului a declarat, că întâmpină dificultăți cu o persoană de sex masculin, refugiat cazat împreună cu familia sa în centru din anul 2022. Din spusele lor, persoana este agresivă, își impune controlul asupra centrului, dictează regulile în centru, și stabilește regimul centrului, iar dacă cineva nu se conformează amenință și devine agresiv. Menționăm faptul că la acel moment, Centrul era populat în 99% de femei și copii. În urma interpelării efectuate către IP Anenii Noi, s-a constatat faptul că bărbatul ofensează în mod direct femeile refugiate din centru, și pe faptul dat acesta urma să fie sancționat de poliție pe art.69 Cod Contravențional "Injurie". Cu toate acestea, Administrației îi era greu să impună avertizări sau sancțiuni pentru comportament intimidant al agresorului, deoarece acesta amenința. Cazul a fost raportat către autorități. Cu toate acestea, considerăm oportun ca personalul Centrelor să dispună de o pregătire minimă cu privire la mecanismul de gestionare a asemenea cazuri, pentru a nu pune în pericol restul 99% din populația Centrului.

¹³ Moldova Rapid GBV risk assessment in CVA, an. 2022, <https://gbvaor.net/node/1727> ;

Beneficiarii centrelor nu dispun de mecanisme eficiente de apărare împotriva discriminării și tratamentului diferențiat. O categorie vulnerabilă sunt beneficiarii de etnie Romă, care deseori devin victime ale discriminării, fiind lipsiți de posibilitatea de a-și revendica drepturile pe motiv de prejudecată și intoleranță existentă în sistemul de justiție. Managementul disfuncțional al centrelor de cazare, lipsa unui mecanism de responsabilizare în cazul abuzului și discriminării refugiaților și neimplicarea autorităților în examinarea și sancționarea abaterilor disciplinare încurajează practicile inechitabile, generând încălcări ale drepturilor beneficiarilor. Astfel de practici fiind întâlnite în Centrul de cazare din s. Costești, r. Ialoveni și blocul de studii N. Testemițanu, mun. Chișinău (FRIȘPA).

În perioada de monitorizare, s-a intervenit ex-officio cu privire la situația gravă a beneficiarilor din centrul de plasament pentru refugiați din s. Costești, r. Ialoveni, urmare acțiunilor ilegale și abuzive ale primarului din localitate, care ar fi gestionarul centrului. Atât în anul 2022, cât și în anul 2023 au fost semnalate îngrijorări față de managementul defectuos al centrului în cauză, care a dus la excluderi neregulate și abuzive ale beneficiarilor din plasament, majoritatea din ele femei cu copii și persoane de etnie Romă. Deși autoritățile naționale, atât centrale, cât și APL- de nivelul II au fost sesizate de nenumărate ori în vederea atragerii la răspundere a gestionarului centrului, intervențiile au fost unele formale, observându-se o quasi-solidaritate cu primarul de Costești. Mai mult, intervenția poliției locale a fost una lipsită de obiectivitate și imparțialitate, în majoritatea cazurilor sesizate, fiind penalizate persoanele beneficiare. La momentul scrierii prezentului raport, atragerea la răspundere a primarului de Costești pentru atitudinea discriminatorie și încălcarea eticii profesionale, nu au fost luate, fiind tolerate de autoritățile de resort.

Se recomandă, în continuare consolidarea unui răspuns coordonat, pentru asigurarea securității persoanelor grup țintă inclusiv dacă acestea se află cazate într-un centru de plasament, aprobat de către autorități. În acest sens obligația pozitivă a statului de a monitoriza, gestiona și asigura securitatea persoanelor aflate în risc, este cerută și prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului, și Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea Violenței împotriva femeilor și a violenței în familie.

Centrele nu dispun de sisteme de securitate și supraveghere precum și de personal de profil, deși potrivit Regulamentului nr.63/2023 privind funcționarea centrelor de cazare, este obligatorie asigurarea siguranței persoanelor și a bunurilor din Centru, prin luarea măsurilor necesare.

Obligativitatea centrelor, conform Regulamentului nr.63/2023, de a deține proceduri clare de depunere și examinare a plângerilor nu este respectată, în special cu referire la cazurile ce țin de neglijare, exploatare, inclusiv sexuală. În marea lor majoritate toate situațiile de conflict sunt sesizate la 112, sau managerii și asistenții sociali încearcă să aplaneze conflictele individual. Astfel, însuși angajații centrelor sunt puși în situație de risc, nefiind protejați de comportamente agresive și intimidări.

În continuare lipsește mecanismul de identificare și referire a persoanelor refugiate cu probleme de sănătate mintală. În acest sens, Regulamentul nr.63/2023 stabilește prestarea unor servicii socio-medicale pentru beneficiarii cazați doar la solicitare. În practică se observă situații, când neacordarea unor astfel de servicii pot crea dificultăți în comunicarea interpersonală a beneficiarilor cazați, care poate conduce la neînțelegeri, conflicte sau chiar comportamente violente.

5.3. ASISTENȚA MEDICALĂ

Conform punctelor 26, 27 din HG Nr.21, serviciile de sănătate pentru beneficiarii de protecție temporară sunt asigurate. Solicitanții de azil beneficiază de toate serviciile de sănătate de bază oferite cetățenilor Republicii Moldova și anume asistență medicală de urgență, asistență medicală primară și de examenul medical gratuit.

Instituțiile medico-sanitare, conform listei aprobate de Ministerul Sănătății, prezintă Companiei Naționale de Asigurări în Medicină rapoarte și facturi fiscale electronice separat pentru serviciile medicale prevăzute la pct. 26, prestate beneficiarilor de protecție temporară, conform mecanismului stabilit de Ministerul Sănătății și Compania Națională de Asigurări în Medicină. Cheltuielile suportate de către instituțiile medico-sanitare, încadrate în sistemul asigurării obligatorii de asistență medicală, sunt achitate din mijloacele financiare acumulate în fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală, cu compensarea acestora din sursele bugetului de stat. Prin intermediul acestor

măsuri, se urmărește garantarea accesului nediscriminatoriu la serviciile de sănătate pentru beneficiarii de protecție temporară în Republica Moldova.

Asigurarea accesului la întregul spectru de servicii medicale pentru toți beneficiarii protecției, inclusiv cei cu protecție temporară, reprezintă o prioritate deosebită. Această abordare garantează că toți străinii, indiferent de statutul lor de protecție, beneficiază de îngrijire medicală adecvată și nu au acces restricționat la sistemul de sănătate. Standardele internaționale și europene, la care Republica Moldova este parte, recomandă în mod explicit acest aspect, promovând principiile de egalitate și nediscriminare în furnizarea serviciilor medicale pentru toți cei care se află sub protecție, astfel asigurându-se respectarea dreptului fundamental la sănătate pentru toți indivizii vulnerabili. De altfel, orice limitare a acestui drept în baza criteriilor de apartenență la un anumit grup este inacceptabil și neconstituțional.

Punerea în aplicare la 1 martie 2023 a protecției temporare a făcut autoritățile publice naționale să condiționeze accesul la servicii medicale primare pentru persoanele refugiate. Astfel, beneficiarii de protecție temporară sunt în drept de a solicita servicii medicale primare gratuite, în timp ce lipsa unui statut legal al persoanelor refugiate, nu permite de a accesa acest tip de servicii, fiind disponibile doar asistența medicală urgență.

În condițiile în care, obținerea documentului de beneficiar al protecției temporare nu are loc imediat, dat fiind procedurile arbitrare stabilite, solicitantul de protecție temporară să afle efectiv în imposibilitatea de a accede la servicii medicale primare, până la obținerea documentului propriu-zis. În procesul de monitorizare solicitanții de protecție temporară au menționat o perioadă de timp în jur de 2 săptămâni, uneori și 1 lună, în care sunt nevoiți să aștepte obținerea documentului. Pe de altă parte, situația persoanelor refugiate care încă nu au decis asupra solicitării unei forme de protecție pe teritoriul țării, dar care ar avea nevoie de servicii medicale primare.

Beneficiarul de protecție temporară neangajat pe teritoriul Republicii Moldova este într-o situație dezavantajată față de beneficiarii protecției internaționale conform definiției din Legea 270/2008, în dreptul de a se asigura în mod individual prin achitarea primei de asigurare stabilite în sumă fixă, în mărimea, modul și termenele prevăzute de legislație, pentru a beneficia de un spectru complex de servicii în caz de necesitate.

Este recomandată extinderea categoriilor de persoane care se pot asigura individual prin achitarea primei de asigurare stabilite în sumă fixă cu includerea beneficiarilor de protecție temporară și a persoanelor strămutate din Ucraina care se află temporar pe teritoriul Republicii Moldova dar muncesc la distanță sau fizic ocazional pe teritoriul altor țări. Măsura vine în mod prioritar să ofere garanția respectării dreptului la sănătate pentru copii acestei categorii.

5.4. EDUCAȚIE

Directiva UE privind punerea în aplicare a protecției temporare stabilește că statele membre acordă persoanelor sub 18 ani care beneficiază de protecție temporară acces la sistemul de educație, în aceleași condiții ca resortisanții statului membru gazdă.

Accesul la educație pentru beneficiarii de protecție temporară este asigurat de Ministerul Educației și Cercetării conform punctului 17 al HG Nr.21 privind protecția temporară care reglementează accesul la sistemul de educație al minorilor beneficiari de protecție temporară în instituțiile publice de învățământ general în limitele posibilităților sistemului educațional și în aceleași condiții ca și pentru minorii cetățeni ai Republicii Moldova.

Codul Educației al Republicii Moldova nu conține prevederi care ar limita sau condiționa în mod discriminatoriu accesul la educație a unui grup de copii sau altul. Or, în spiritul standardelor internaționale la care Republica Moldova este parte, copiii au cel mai înalt grad de vulnerabilitate, în mod

special urmează să beneficieze de acces la toate serviciile și măsurile de protecție în condiții similare cu copiii cetățeni ai Republicii Moldova.

Directiva UE stabilește pentru Statul ce pune în aplicare protecția temporară dreptul de a limita accesul la sistemul de educație de stat, însă este important ca această limitare să aibă justificare clară și proporțională. Ori, *limitele posibilităților* sunt interpretative și pot genera premise de încălcare a dreptului la educație.

În procesul de monitorizare unii părinți, persoane refugiate, au invocat dezacordul de a înrola copiii lor în sistemul de educație din Republica Moldova, pe motiv că aceștia ar fi obligați de către Ucraina să continue studiile online și că nu vor primi acte de studii dacă nu vor frecventa lecțiile online. Astfel, părinții au menționat, că copiii sunt implicați în două sisteme de învățământ, fiind împovărați și oboșiți. Deși ar fi interesați pentru o interacțiune reală a copiilor în cadrul sistemului de învățământ național, părinții rămân să opteze pentru studiile online oferite de Ucraina.

De menționat, că o problemă evidentă legată de educația online, ține de insuficiența relaționării interpersonale a copiilor. Există și practici pozitive, cum ar fi organizarea claselor unde este un pedagog care monitorizează procesul de învățare, astfel, copiii având posibilitatea de a ieși din centrele de plasament și de a interacționa. „*Catch Up classes*” este un alt concept care ar putea funcționa cu suportul partenerilor, de care ar putea beneficia și copiii cu risc de abandon din Republica Moldova.

Este imperativ ca toții copiii beneficiari de protecție pe teritoriul Republicii Moldova să poată accesa serviciile educaționale naționale, prin excluderea barierelor lingvistice și facilitării accesului la cursurile de limbă română, oferindu-le oportunități de învățare și dezvoltare personală în conformitate cu standardele naționale și internaționale în domeniul educației.

RECOMANDĂRI

Recomandarea 1.

Revizuirea pct.1 din HG și extinderea categoriei de persoane eligibile pentru protecția temporară cu includerea ”persoanelor terțe non-ucraineni și apatrizii care dovedesc că au rezidență legală în Ucraina, în baza unui permis de ședere permanent emis în conformitate cu legislația ucraineană și care nu se pot întoarce, în condiții durabile și de siguranță, în țara sau în regiunea de origine.”

Recomandarea 2.

Revizuirea punctului 12 din Hotărârea de Guvern nr.21/2023, în vederea facilitării accesului la protecție temporară, prin declarația pe proprie răspundere a locului aflării beneficiarului de protecție temporară;

Recomandarea 3.

Revizuirea subpunctului 3 al punctului 29 din anexa 1 al Hotărârii de Guvern nr.21/2023, cu excluderea sintagmei „sau dacă se constată că persoana a părăsit teritoriul Republicii Moldova și se află în afara teritoriului Republicii Moldova o perioadă cumulativă mai mare de 45 de zile”;

Recomandarea 4.

Includerea beneficiarilor de protecție temporară și a persoanelor strămutate din Ucraina angajate în câmpul muncii pe teritoriul Republicii Moldova, în categoriile de persoane care pot să se asigure individual prin achitarea primei de asigurare medicală stabilită în sumă fixă.

Recomandarea 5.

Eliminarea mecanismului de plasament segregat în centrele de cazare pentru persoanele refugiate, prin acțiuni concrete bazate pe o abordare integrată și inclusivă;

GUVERNULUI

MINISTERULUI AFACERILOR INTERNE

Recomandarea 6.

Se reiterează necesitatea asigurării accesului la informații în zona punctelor de frontieră la intrare în țară, în special în zona sterilă a punctului de frontieră din cadrul aeroportului Internațional Chișinău, pentru străinii care au intenția de a accede teritoriul țării. Informația necesită a fi asigurată în limbi de circulație internațională și în limbaj accesibil, precum și să conțină numerele de contact pentru accesarea asistenței juridice garantată de stat;

Recomandarea 7.

Revizuirea *Instrucțiunii cu privire la procedura de primire a cererilor de azil la frontiera de stat* aprobată prin ordinul MAI nr.782 din 29.12.2016, în vederea asigurării garanțiilor suplimentare și accesului imediat la procedura de azil;

Recomandarea 8.

Indicarea unui termen exact, *în zile*, de comunicare a deciziei privind rezultatele examinării cererii de azil;

Recomandarea 9.

Înlocuirea formatului actual de realizare a interviului solicitanților de azil cu o comisie compusă din 3 reprezentanți pentru a elimina dubiile de subiectivitate și de a asigura imparțialitatea deciziei;

Recomandarea 10.

Revizuirea art. 24 al 3 din Legea 215/2011 și reglementarea clară a instituției nemijlocit responsabilă de organizarea și asigurarea asistenței juridice garantată de stat;

Recomandarea 11.

Reglementarea și asigurarea garanțiilor împotriva detenției ilegale și arbitrare pentru străinii aflați pe teritoriul țării;

Recomandarea 12.

Reglementarea clară a momentului din care începe să curgă termenul custodiei publice, pentru evitarea calculării neuniforme a termenului și evitarea detenției arbitrare;

Recomandarea 13.

Aplicabilitatea conformă a prevederilor punctului 7 din Hotărârea Guvernului nr.21/2023, prin care *obținerea documentului de beneficiar de protecție temporară să fie realizată în ziua depunerii cererii.*

Oficiul Avocatului Poporului, str. Calea Ieșilor, nr. 11/3, MD- 2069.
mun. Chișinău, Republica Moldova
+373 22 234 800, secretariat@ombudsman.md,
www.obudsman.md

Design grafic și machetare: Marina Bejenari